

Helsingin Sanomain Säätiölle

Loppuraportti

Datajournalismin mahdollisuudet mobiilistuvassa mediaympäristössä – tutkimus- ja kehityshanke (MoDaJo)

Mobiiliin datajournalismiin ja datajournalismin koulutuksen kehittämiseen tähtäävä MoDaJo-projekti päättyi syyskuun lopussa 2018. Projekti sai Helsingin Sanomain Säätiön rahoituksen vuonna 2015. Projekti alkoi vuoden 2016, ja sen oli määrä päättyä alun perin vuoden 2017 lopussa. Aiheen vaativuuden ja projektin työntekijäkunnan runsaan vaihtuvuuden takia hanke saatiin päätökseen suunniteltua myöhemmin. Projektin tulosten kansainvälinen tutkimusjulkaiseminen jatkuu edelleen, samoin hankkeeseen sisältyneiden datajournalismin koulutuskokemusten vieminen käytäntöön.

Hankkeessa oli kaksi toisiinsa lomittuvaa ja toisiaan tukevaa osiota. Ensimmäisessä osiossa selvitettiin datajournalismin nykytilaa ja näkymiä mobiiliaikaudella asiantuntijahaastatteluin ja parhaita käytäntöjä erittelemällä. Toisessa osiossa selvitettiin myös edellä mainittuihin haastatteluihin perustuen toimituksellisen datajournalismikoulutuksen kokemuksia, esteitä ja tarpeita sekä laadittiin datajournalismin koulutukseen uusi malli, jota myös pilotoitiin käytännössä.

MoDaJo-hankkeen työn selkärankana toimivat pohjoismaiset datajournalismin konferenssit (NODAt) [Helsingissä 2016](#), [Odensessa 2017](#) sekä [Tukholmassa 2018](#). Konferenssit olivat sekä tehokkaita tiedonkeruu-, opetus- ja verkostoitumistapahtumia että tutkimusten alustavien tulosten raportoinnin pääfoorumeita. Esimerkiksi vuoden 2016 NODAn Helsingissä otti osaa tutkijoita myös Pohjoismaiden ulkopuolelta, etenkin Isosta-Britanniasta. Akateeminen pre-konferenssi keräsi Helsingissä koko päiväksi yli 120-henkisen, pääosin tutkijoista ja toimittajista koostuvan yleisön. (Ks. tarkemmin Liite 1; Esitykset on taltioitu myös [Journalism Research News](#) -palveluun.)

Vuosien 2016-2018 aikana hankkeessa keskityttiin mobiiliin datajournalismin tekijöiden ja kouluttajien haastatteluihin sekä koulutusosioiden suunnitteluun. Projektin kansainväliseksi yhteistyökumppaniksi tuli 2016 syksyllä Journalism++, jonka JQuest-verkkokoulutusprojektiin myös MoDaJo pääsi mukaan. Tarkoituksena oli luoda verkkoon muun muassa datajournalismin opetusmoduuleja ja testata eri maiden toimittajaopiskelijoiden kansainvälisiä yhteistyötaitoja tutkivan datajournalismin projektissa. Journalism++ yhteistyötä hyödynnettiin jonkin verran Jyväskylän yliopiston journalistiikan kurssilla 2017 keväällä. Yhteistyö päättyi kuitenkin ennenaikaisesti huhtikuussa 2017

Journalism++ lopetettua toimintansa talousvaikeuksien takia. Tämän yhteistyön yllättävä kariutuminen toi hankkeeseen sisältyvän opetusmoduulin valmisteluun myös omia viivästyksiä. MoDaJo-hankkeelle saatiinkin jatkoaikaa vuoden 2018 syyskuun loppuun.

Opetusmoduulin keskeinen ajatuksena oli kehittää tehokas verkkopalvelu toimittajien itseopiskelun tueksi. Tarkoituksena oli, että kaikki datajournalismista kiinnostuneet toimittajat voisivat mahdollisimman helposti perehtyä datajournalismin perusteisiin, ja myöhemmin hyödyntää datajournalismin työmenetelmiä omassa työssään. Tutkimustyön tuloksena julkistettiin lokakuun alussa 2018 kaikille julkinen Datajournalismi tutuksi -verkkoaineisto (<https://research.uta.fi/datajournalismi/>). Verkkoaineisto on tarkoitettu matalan kynnyksen perehtymisväyläksi datajournalismista kiinnostuneille toimittajille erityisesti pienissä ja keskisuurissa toimituksissa. Samalla se palvelee alan korkeakouluopetusta opetuksen tukimateriaalina sekä porttina opiskelijoiden itseopiskeluun.

Koulutuksellisen osion toisena tavoitteena oli selvittää, mitä edellytetään datajournalismin koulutukselta oppilaitoksissa kestävien oppimistulosten saavuttamiseksi. Tässä tarkoituksessa Tampereen yliopiston journalistiikan oppiaineessa suunniteltiin, toteutettiin ja arvioitiin vuoden 2016 datajournalismin perusteiden pilottikurssi. Suunnittelussa hyödynnettiin hankkeen tutkimushaastatteluja, ja journalistiikan eri alojen opettajat integroitiin pilotin suunnitteluun. Toteutuksessa olivat oppilaina sekä opiskelijat että opettajat, jotka työskentelivät yhdessä pienryhmissä. Keskeinen johtopäätös on, että datajournalistiset työtavat on syytä tuoda elimelliseksi ja luontevaksi osaksi journalistiikan kurseja sen sijaan että datajournalismi näyttäytyisi koulutuksen erillisenä osana. Pilotin jälkeen datajournalistisia perusmenetelmiä on johdonmukaisesti sisällytetty toimittajakoulutuksen eri vaiheisiin. Pilotin kokemuksia on raportoitu kotimaisessa ja kansainvälisessä konferenssissa (ks. julkaisuluettelo).

Modajo-tutkimusryhmän jäsenet pitivät yhteensä kuusi tieteellistä mobiilin datajournalismiin ja datajournalismin koulutukseen keskittyvää esitelmää vuosina 2016–2018:

Sirkkunen, Esa. 2016. Data journalism education in Finland – planning the 2nd wave. (NODA)

Uskali, Turo. 2016. Towards mobile data journalism: The new challenges of smaller screens. (NODA)

Uusitalo, Niina, Harju, Auli, Heinonen, Ari, Pietiläinen, Olli, Seppä, Satu & Sirkkunen, Esa. 2017. Taking it in - Integrating data journalism into educational practices. (NODA)

Manninen, Ville & Uskali, Turo. 2017. The Mobile Challenge for Data journalism. (NODA)

Uusitalo, Niina & Kuusisto, Anu. 2017. Datajournalististen menetelmien integrointi journalismiopetukseen. (Peda-forum)

Uusitalo, Niina & Kuusisto, Anu. 2017. Integrating data journalistic methods into journalism education. (EJTA Conference)

Konferenssipapereiden julkaiseminen artikkeleina jatkuu edelleen ja kaksi artikkelia on edennyt peer-review prosessiin alan johtavissa jurnaaleissa.

Yhteenvetona tutkimuksen päätuloksista voidaan todeta, että mobiilien päätelaitteiden haasteet ovat erityisen kovat näyttävästä visuaalisuudesta ja interaktiivisuudesta tunnetulle datajournalismille. Yhteensä noin 40 tutkimushaastatteluun pohjautuen voidaan sanoa, että pohjoismaisten toimitusten työkäytännöt ovat muuttuneet vielä yllättävän vähän mobiilin datajournalismin suuntaan. Mobiilia datajournalismia omana lajinaan ei juuri esiinny. Kuvaavaa on, että vuoden 2016 NODA Awardsien uusi palkintokategoria, mobiili datajournalismi sai vain vähän ehdokkaita ja siksi siitä päätettiin jo seuraavana vuonna luopua. Journalismin (mobiilin) tulevaisuuden kannalta on huolestuttavaa, etteivät edes datajournalismin osaajat ole pystyneet löytämään uusia tapoja journalistiseen tarinankerrontaan. Pikemminkin on käynyt niin, että mobiilit datajutut ovat yksinkertaistettuja versioita tietokoneen ruuduilta luettaviin journalistisiin esityksiin verrattuna: vähemmän ja suppeampia datavisualisointeja ja interaktiivisuuden karsimista. Mobiili datajournalismi on siis omalla tavallaan köyhdyttänyt kerrontatapoja.

Tutkimusryhmä on ollut aktiivinen tutkimustiedon tiedonjakaja. NODA-konferenssien lisäksi tutkimusryhmällä on ollut käytössään Facebook-ryhmä [Data Journalism Research](#). Ryhmässä oli syyskuun lopussa 2018 yhteensä 768 seuraajaa, suurin osa datajournalisteja tai datajournalismin tutkijoita eri puolilta maailmaa. MoDaJo-hankkeella ei siten ole ollut vain suomalaista tai pohjoismaalaista vaikutusta, vaan myös globaalia läsnäoloa. MoDaJolla oli myös oma tutkimusbloginsa [Dataa ropisee](#), mutta sen aktiivisuus jäi vähäiseksi. Näyttääkin siltä, että tutkimusblogien kulta-aika alkaa olla ohi, ja erilaiset sosiaalisen median kanavat toimivat tehokkaammin ja monipuolisemmin hankkeiden tiedotusväylinä.

Tutkimusryhmän puolesta,

Turo Uskali, FT
Yliopistotutkija
Kieli- ja viestintätieteiden laitos
Jyväskylän yliopisto
040-5488448
turo.i.uskali@jyu.fi

Ari Heinonen, YTT
Yliopistonlehtori
Viestintätieteiden tiedekunta
Tampereen yliopisto
050 3185927
ari.a.heinonen@uta.fi